

Szanowni Państwo, Panie Burmistrzu, Pani Wiceburistrz Księżę Proboszczu, Panie i Panowie Radni, Dyrekcje, Nauczyciele szkoły podstawowej i przedszkola w Lututowie, Drodzy Uczniowie, Szanowni Goście

Spotykamy się dziś przed budynkiem naszej szkoły, w szczególnym miejscu, które łączy w sobie edukację, pamięć i historię – przed tablicą pamiątkową poświęconą mieszkańcom Gminy Lututów, którzy padli ofiarą Zbrodni Katyńskiej. Tablica, której nazwiska zostały na niej uwiecznione, przypomina nam o tragedii, która rozegrała się 85 lat temu, i o ludziach, których życie zostało brutalnie przerwane.

Zbrodnia Katyńska to jedno z najbardziej tragicznych wydarzeń w historii Polski, które miało miejsce w czasie II wojny światowej, wiosną (5 marca) 1940 roku. Władze sowieckie, na rozkaz Józefa Stalina, zdecydowały o wymordowaniu blisko 22 tysięcy polskich obywateli – oficerów Wojska Polskiego, policjantów, nauczycieli, lekarzy, urzędników oraz przedstawicieli inteligencji. Egzekucje odbywały się w tajemnicy, a ich miejscem były lasy w Katyniu, Charkowie, Miednoje oraz inne lokalizacje na terenie Związku Sowieckiego.

Okoliczności uwięzienia Polaków. Po agresji Związku Radzieckiego na Polskę 17 września 1939 roku, w wyniku paktu Ribbentrop-Mołotow, tysiące polskich żołnierzy i cywilów znalazło się w sowieckiej niewoli. Władze ZSRS uznały ich za „wrogów władzy sowieckiej” i zagrożenie dla swoich planów podporządkowania Polski. Polscy oficerowie, policjanci, nauczyciele i urzędnicy zostali osadzeni w obozach w Kozielsku, Ostaszkowie i Starobielsku. Warunki w tych obozach były trudne, a więźniowie byli poddawani przesłuchaniom, które miały na celu zdobycie informacji o ich działalności i poglądach politycznych.

Powód mordu. Decyzja o zamordowaniu polskich jeńców zapadła w najwyższych kręgach władzy ZSRS. Józef Stalin i jego współpracownicy uznali, że polska inteligencja i elity wojskowe stanowią zagrożenie dla sowieckiej dominacji w Polsce. Celem było zniszczenie polskiej warstwy przywódczej, która mogłaby organizować opór wobec okupacji. Egzekucje odbywały się w sposób systematyczny. Większość ofiar była zabijana strzałem w tył głowy – brutalną i skuteczną metodą stosowaną przez NKWD. Ciała grzebano w masowych grobach, które miały pozostawać ukryte przed światem. Proces ten był przeprowadzany w tajemnicy, a miejsca pochówku ukrywano, aby zbrodnia nie została odkryta.

Mieszkańcy Gminy Lututów – lokalne ofiary Zbrodni Katyńskiej. Wśród tych ofiar znaleźli się także mieszkańcy naszej gminy, których życie i działalność wzbogacały lokalną społeczność. Pragnę dziś oddać hołd ich pamięci, odczytując nazwiska osób, których tablica pamiątkowa uwiecznia:

- **Ppor. Marian Stanisław Baranowski** – nauczyciel Publicznej Szkoły Powszechnej w Popielinie, ceniony pedagog.
- **Ppor. Marian Gwiżdowski** – nauczyciel na Kresach Wschodnich RP, który swoją pracę poświęcił wychowaniu młodych pokoleń.

- **St. przod. Walenty Kubasiewicz** – komendant policji w Łucku, człowiek odpowiedzialny za bezpieczeństwo społeczności.
- **Ppor. Leon Ignacy Kulesza** – nauczyciel Publicznej Szkoły Powszechnej w Lututowie, wychowawca dzieci i młodzieży.
- **Ppor. kawalerii Emil Peno** – administrator majątku w Świątkowicach, wspierający lokalną gospodarkę.
- **St. post. Antoni Sołtysiak** – komendant posterunku w Lututowie, dbający o porządek publiczny.
- **Ppor. Jan Paweł Stalski** – nauczyciel Publicznej Szkoły Powszechnej w Lututowie, zaangażowany w edukację i rozwój młodych ludzi.
- **Por. Franciszek Sułkowski** – mierniczy przysięgły, wspierający rozwój infrastruktury regionu.

Ci ludzie byli filarami naszej lokalnej społeczności – nauczycielami, urzędnikami, policjantami, którzy oddali swoje życie za ojczyznę. Ich tragiczna śmierć była niepowetowaną stratą nie tylko dla Polski, ale również dla naszej gminy.

Odkrycie Zbrodni Katyńskiej. Prawda o Zbrodni Katyńskiej zaczęła wychodzić na jaw w kwietniu 1943 roku, kiedy wojska niemieckie odkryły masowe groby w Katyniu. (Dokładnie 13 kwietnia- symboliczna data, gdyż w 2007 r. Sejm RP ustanowił 13 kwietnia Dniem Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej.) Niemcy wykorzystali to odkrycie w swojej propagandzie, oskarżając ZSRS o dokonanie mordu. Władze sowieckie zaprzeczały, przypisując winę Niemcom, co było częścią szeroko zakrojonego planu dezinformacyjnego. Przez dekady prawda była zakłamywana, a rodziny ofiar żyły w niepewności co do losu swoich bliskich. Dopiero po 50 latach, 13 kwietnia 1990 roku władze ZSRS oficjalnie przyznały się do odpowiedzialności za Zbrodnię Katyńską, co stanowiło przełom w ujawnianiu prawdy

Do sądenia winnych za tę zbrodnię nigdy nie doszło. Chociaż znani są ci, którzy decyzję o niej podjęli, a także ponad stu wykonawców Po zbrodni istnieje materialny ślad. Trzy zbudowane przez Polaków cmentarze – w Katyniu, Miednoje i Charkowie - gdzie każdy z blisko 15 tysięcy polskich jeńców jest imiennie upamiętniony. To wyjątek na cmentarzyskach pozostałych po zbrodniach władzy sowieckiej.

Konsekwencje Zbrodni Katyńskiej Ta tragiczna zbrodnia miała szerokie konsekwencje:

- **Straty dla Polski** – Polska utraciła tysiące wykształconych ludzi, którzy mogli przyczynić się do odbudowy kraju. Dla Gminy Lututów była to strata niepowetowana, która wpłynęła na życie lokalnych społeczności.
- **Zakłamanie historii** – Wieloletnie ukrywanie prawdy przez ZSRR oraz propagowanie fałszywych narracji osłabiło zaufanie do oficjalnych źródeł informacji i pogłębiło cierpienie rodzin ofiar.
- **Relacje międzynarodowe** – Sprawa Katynia przez lata była punktem spornym

w relacjach polsko-rosyjskich, a przyznanie się ZSRS do odpowiedzialności było krokiem w ujawnieniu prawdy, ale temat ten wciąż budzi kontrowersje.

- **Pamięć i przestroga** – Katyń stał się symbolem walki o prawdę i sprawiedliwość. Upamiętnianie ofiar stanowi przestrogę przed skutkami totalitaryzmu oraz inspirację do budowania świata opartego na wartościach takich jak prawda, wolność i pokój.

Dzisiejsza uroczystość upamiętniająca 85. Rocznicę Zbrodni Katyńskiej ma wyjątkowy charakter, ponieważ odbywa się przed tablicą pamiątkową, która jest świadectwem naszej pamięci, o bohaterstwie i poświęceniu Lokalnych Patriotów. Niech ich historia będzie dla nas przestrogą i lekcją. Pamiętając o Katyniu, uczymy się, jak ważne są wartości takie jak wolność, szacunek dla życia ludzkiego i prawda.

Cześć ich pamięci.

.....

Wiersz Zbigniewa Herberta „Guziki”

Tylko guziki nieugięte
przetrwały śmierć świadkowie zbrodni
z głębin wychodzą na powierzchnię
jeden pomnik na ich grobie

są aby świadczyć Bóg policzy
i ulituje się nad nimi
lecz jak zmartwychwstać mają ciałem
kiedy są lepką cząstką ziemi

przeleciał ptak przepływa obłok
upada liść kiełkuje ślaz
i cisza jest na wysokościach
i dymi mgłą katyński las

tylko guziki nieugięte
potężny głos zamkniętych chórów
tylko guziki nieugięte
guziki z płaszczy i mundurów

Wiersz Zbigniewa Herberta „Guziki” w niezwykle poruszający sposób oddaje hołd ofiarom Zbrodni Katyńskiej. Poeta pisze: „*Tylko guziki nieugięte przetrwały śmierć świadkowie zbrodni z głębin wychodzą na powierzchnię*” Te słowa przypominają nam, że nawet najmniejsze ślady – guziki z mundurów – stały się świadectwem tej straszliwej zbrodni. To one przetrwały, by zaświadczyć o tym, co miało zostać ukryte.

.....

Ze Zbrodnią Katyńską wiąże się inna tragiczna historia, czyli katastrofa samolotu pod Smoleńskiem (10 kwietnia 2010r.) , w której zginęło 96 osób. Wśród ofiar byli: prezydent RP Lech Kaczyński z żoną Marią Kaczyńską oraz ostatni prezydent RP na uchodźstwie,

wicemarszałkowie Sejmu i Senatu, parlamentarzyści, dowódcy wszystkich rodzajów Sił Zbrojnych RP, pracownicy instytucji państwowych, duchowni, przedstawiciele ministerstw, organizacji kombatanckich i obsługa samolotu.

Celem ich podróży miał być właśnie Katyń, gdzie mieli wziąć udział w obchodach 70.Rocznicy Zbrodni Katyńskiej.

W pewnym sensie historia zatoczyła koło, kolejny raz rosyjska ziemia stała się grobem naszych rodaków.

Uczczenie minutą ciszy Ofiar katastrofy smoleńskiej